

Een rondje 'Toen & Nu'

Een historische wandeling door Palemig

Groeten uit Palemig

Een uitgave van: Wijkraad Palemig;
 Auteur: Peter Pauwels
 Eindredactie: Diana Hendriks , Francien Sadiki-Lendfers en Jan Gooren

Fotoverantwoording: (voorm.) Reyckheijt, Wim Giebels, Peter Pauwels.

Copyright: Wijkraad Palemig

Deze uitgave werd mede mogelijk gemaakt door een subsidie vanuit Jaar van het Erfgoed

Palemig: **MMXXV**
 Contact: info@wijkraad-palemig.nl

Voorwoord

Heerlen beleeft 2025 als het Jaar van het Erfgoed.

Over de hele stad vinden activiteiten plaats zoals een reuzenoptocht of bezichtigingen van historische gebouwen of zetten verenigingen de deuren open. Maar dichterbij in 'os dörpke Palemig' valt ook het nodige te zien! Het bestond immers al in de 16^e eeuw of mogelijk al veel eerder. Als bijdrage van Palemig aan het Jaar van het Erfgoed gaan we het dorp en omgeving eens verkennen, wat we doen met een wandeling. Geheel individueel of samen met bijvoorbeeld familie en vrienden.

**Jaar van het
Heerlens erfgoed**

We starten midden in Palemig, in de Sint Barbarastraat (op de T-splitsing met de Wagenschutsweg), aan de kop van de MSP-allee.

1

Hier bevindt zich het '**Lichtbeeld**'. Een werk van lokaal beeldend kunstenaar Jan Hanssen uit 2002. Het beeld is een van de eerste -zo niet het enige- werk dat verwijst naar het thema energie. Het hardstenen beeld is opgebouwd uit lagen. Onderaan een zwarte laag die verwijst naar het tijdperk van de steenkoolwinning. Dan een witte laag, verwijzend naar de winning van zilverzand en de hightech toepassingen van dit kostbare mineraal. En in het midden een lichtbalk die verwijst naar het gebruikmaken van zonne-energie. De afbeelding centraal is die van de Heilige Barbara, de beschermheilige van (o.a.) de mijnwerkers. Bovenop staat een beeltenis van kasteel Schaesberg. Dit gedeelte van Palemig heette vroeger de Dorpstraat.

2

In de straat bevindt zich bij **huisnummer 55** een vernauwing in de weg. Niet voor te stellen maar deze was vroeger jaren nóg smaller. Kijk maar op de foto. Hier ziet u het huisje van voormalig melkboer Neelis.

Dit stond behoorlijk ver naar voren en werd op een gegeven moment een obstakel, met name toen het verkeer halverwege de jaren '70 toenam.

Achter het woonhuis bevond zich nog een vakwerkhouten schuur, waarvan er meerdere in Palemig stonden.

3

Op **nummer 66** bevond zich in 1944 een meldingspost van het Amerikaanse leger. Elke morgen moesten soldaten die massaal in en rond Palemig gelegerd waren met hun voertuigen, zich melden aan het linker

raam. Binnen stond een typemachine. Iets bijzonders voor het eenvoudige mijnwerkersgezinnetje Ruijters dat er woonde.

4

Op **huisnummer 41** staat (zo goed als zeker) het oudste huisje van Palemig. Achter het pleisterwerk, maar ook binnen vindt je nog de oude vakwerkstructuur. Overigens was het wegdek vroeger zeker één meter lager.

5

Halverwege (bij **nummer 36** of de splitsing met de Leemkampsweg en verder) bevond zich wederom een boerderijtje. Dit keer in handen van de familie Boesten. Een eenvoudig optrekje in een L-vorm, gedeeltelijk van vakwerk en daterend uit het einde van de 18e eeuw.

Dit heeft eind jaren '80 plaats moeten maken voor de huidige fraaie eensgezinswoningen. Op kaarten uit de 19^e eeuw (van Napoleon) staat het al vermeld.

We lopen een stukje in de richting Landgraaf. U loopt nu over een grasveld dat ooit 'd'r Drees' genoemd werd.

6

We komen bij de **splitsing St. Barbarastraat/Slotweg**.

Hier bevindt zich aan onze rechterhand een van onze juweeltjes: **de Barbarakapel**.

Deze is ooit gebouwd door graaf Johan Frederik von Schaesberg.

Destijds, rond 1670, was deze de bewoner van het gelijknamige kasteel. In de kapel bevinden zich twee beelden. Een van de Heilige

Barbara en
waarschijnlijk
al sinds de
bouw
aanwezig in
de kapel. En
aan de
andere kant
een beeld van
de Heilige
Maria. Dit

laatste is in de kapel geplaatst uit dankbaarheid van de bewoners, omdat Palemig de Tweede Wereldoorlog ongeschonden is doorgekomen. Grote drijfveren achter het onderhoud van de kapel waren de gezusters Fien en Anna Erkens, van de gelijknamige smederij in de Palenbergstraat. Het (groot) onderhoud van de kapel valt tegenwoordig onder de gemeente.

We gaan een stukje verder richting de Slotweg.

Voordat we bij de Govert Flinckstraat zijn zien we aan onze rechterkant enkele bomen in een rijtje achter elkaar. Jarenlang stond dit rijtje **knot-essen**, verscholen achter hoog struikgewas. In 2023 heeft de gemeente de bomen beter zichtbaar gemaakt. Deze rij bomen bakent aan een zijde het tracé af van de oude Slotweg.

Thans is deze rechtgetrokken (sinds 1980), maar vroeger was dit een bochtige landweg.

Wat het extra bijzonder maakt, is dat langs dit weggetje de voormalige graven van Schaesberg liepen om te gaan bidden in de hierboven genoemde kapel. Als je langs de bomenrij loopt, dan loop je bijna letterlijk ‘in de voetsporen van de machtige Von Schaesberghs’ waaraan tegenwoordig nog een kasteelruïne herinnert.

In de volksmond heette de Slotweg ‘ut peëdje’(het paadje).

We slaan rechtsaf de Govert Flinckstraat in.

Aan uw rechterhand bevonden zich ooit de voetbalvelden van Coriovallum, Palemig en KEV. In 2022 is het gebied heringericht. Het Waterschap is de nieuwe beheerder.

Halverwege de Govert Flinckstraat (bij het witte paaltje) gaan we rechtsaf het onverharde pad in (*slecht ter been? Loop dan een stukje rechtdoor en ga rechtsaf de MSP allee in*).

Bij de beek houden we links aan.

Via dit fraai stukje natuur komen we op de MSP-allee bij het (kunst)bruggetje over de Palenberger beek.

8

Ook hier weer een fraaie creatie van Jan Hanssen die we hierboven al noemden. Stenen hoofdjes die je kunt draaien.

En natuurlijk niet te vergeten '**Nepomuk**'. Ooit een heilige die in een rivier zijn einde vond.

Onze '**Nepomuk**' lukt het echter eruit te krabbelen, gezien de vrolijke blik.

We lopen omhoog en komen weer bij het beeld. We steken schuin over richting de Wagenschutsweg. Loop eerst een stukje de **Pleyweg** op.

Direct onderaan rechts, vinden we weer een stukje verleden tijd. Hier, onderaan aan de rechterkant bevindt zich een oude **waterput**. Een bordje aan de muur (achter de klimop) herinnert hier nog aan. De put werd in 2008 tijdens graafwerkzaamheden ontdekt en is (ondergronds) nog helemaal intact.

Misschien even zoeken want op deze plek is ook een parkeerhaven, waardoor de afbakening in het wegdek niet goed te zien is.

We lopen een stukje terug naar de Wagenschutsweg en volgen deze tot de kruising met de Kapelweg.

10

Op het gebied rechts, waar nu mooie nieuwe huizen gebouwd zijn, stond vroeger een loods waar zware vrachtwagens gestald waren. Deze begonnen 's ochtends om 6.00 uur warm te draaien waarbij je geen oog dicht deed totdat ze wegreden.

Op het kruispunt van de Wagenschutsweg met de Kapelweg lag ooit op de hoek van de Kapelweg (huisnummer 62) café Heiderust. Een mooie gelegenheid om te ontspannen van een heidewandeling.

Op dit kruispunt ligt ook het markante pand van **Stienstra**. In de jaren '40 begon de familie Stienstra met de verkoop van werk- en militaire kleding. Naar alle waarschijnlijkheid bevindt zich de oude tekst nog onder de gevelbekleding.

Hou nu links, richting de Heiweg en loop deze naar boven.

11

Boven gekomen ziet u aan uw linkerhand een **wegkruis**. Waarschijnlijk is dit nog uit de jaren '20 van de vorige eeuw. Omdat de sokkel ernstig in verval was geraakt hebben inwoners, samen met de wijkraad, deze 'ingekapseld' met nieuwe stenen. Het kruis van gietijzer is nog origineel en eveneens gerestaureerd. Het granieten bord op de voorkant verwijst nog naar de restauratie. De oude sokkel is dus nog bewaard gebleven. Ietsje verderop, op de hoek met de Heiveldjensweg bevond zich ooit een groot houten wegkruis.

Dat Palemig vroeger vooral een agrarisch dorp was, mag redelijk bekend zijn. Een aantal boerderijen domineerde het straatbeeld.

12

Aan de linkerkant, bij de huisnummers 46 tot en met 40 stond een al in de jaren '30, afgebroken **boerderij**. Thans staat hier een rij statige jaren '30 woningen. Gelukkig zijn de andere boerderijen behouden gebleven. Die aan de overzijde bijvoorbeeld, was van boer Moulen. Let hierbij op de letters in de gevel. Mogelijk staat de 'M' voor 'Moulen'. Jaren later kwam de boerderij in bezit van de familie Habets. Eigenaren, Alphons en Maaïke, runden hier een boerderijwinkel voor met name eieren. Menig vers eitje verliet de winkel ingerold in kranten, via de eeuwenoude poort. We gaan een stukje dalen, via de Palenbergstraat (een afdaling van 8%).

13

Ongeveer halverwege, aan de rechterzijde, ziet u een grote moderne woning (huisnummer 43). Op deze plek bevond zich het **vakwerkboerderijtje** van de familie Thijssen, bekend vanwege de

paardenverhuur. Van hieruit kon een rit gemaakt worden, meestal richting Brunssummerheide

We gaan rechtsaf, de Onderste Straat in.

Direct links van het pand van Thijssen, liep een voetpad, direct naar het eerste voetbalveld van Palemig. Gevoetbald werd op een schuin aflopende wei. Tot wijd en zijd stond de schuine voetbalweide hierom bekend. Wasgelegenheden was er niet. Dat vond plaats in café Bodelier

Helemaal onderaan aangekomen, houden we links. Interessant aan dit gebied was de bebouwing. Op oude kaarten, van rond 1800 of nog ouder, valt te zien dat in dit ietwat achtergebleven deel van Palemig, de meeste huizen stonden. Behoorlijk meer dan destijds in de rest van Palemig. Waarom? Dat blijft gissen. Was de grond hier beter? Liep de beek korter bij? Je zou kunnen stellen dat Palemig zich in de loop der jaren 'verplaatst' heeft.

We slaan linksaf en komen in het gebied dat sinds enkele jaren de naam

**'Snepe
Beemden'**
draagt. Dit is geen toeval. Reeds op oude kaarten droeg dit gebied

deze naam. In feite is door het toekennen van een naam, een stukje historie hersteld. 'Beemden' verwijst naar moerassig gebied en 'Sneppen' komt waarschijnlijk van snip, een watervogel. Een vogelrijk gebied is het zeker. Op de T-splitsing van de voetpaden, gaan we weer linksaf, richting Palemig.

14

Aan het einde van het pad ligt de voorname **hoeve 'De Baak'**. Over de naam hoeft geen twijfel te bestaan.

De huidige
hoeve is van
1797 en
heeft een
zogenaamde
carré bouw.
Deze is
gebouwd
door
Nicolaas
Joseph
Cloot.
Voorheen

stond er een oudere hoeve uit 1619. Let op het verschil in metselwerk, met name aan de rechtergevel (langs de oprit). Aan de overkant, bevonden zich tot begin jaren '60 nog enkele gebouwtjes. Ook de hooimijt bleef nog lang behouden.

Thans is de hoeve verbouwd tot appartementencomplex. Door een aantal (te) moderne aanpassingen, heeft de gemeente er geen monumentenstatus aan verleend. Desondanks blijft hoeve De Baak een fraai complex.

15

Aan de overkant ziet u een **houten lantaarnpaal**. Tot 1998 had Palemig nog een zogenaamd 'bovengronds leidingnet'. De houten palen moesten toen,

vanwege teveel storingen, wijken voor moderne verlichting. Helaas verdwenen met het weghalen van de kabels ook de zwaluwen. De paal die is gered van de sloop, is een 'bokmast'.

We houden links en lopen richting de parkeerplaats waar ook de glasbak staat.

16

Aan de linkerkant ziet u wederom een **wegkruis**. Uniek vormgegeven met grillig gevormde keien. Het is niet ondenkbaar dat deze afkomstig zijn uit de voormalige zilverzandgroeve aan de overkant.

De berg waar u tegen aan kijkt –tussen de panden aan de overzijde- is begin van de vorige eeuw doel geweest van zandwinning. Hierdoor is een soort kuil ontstaan tussen de Pleyweg, de Palenbergstraat en deels de Sint Barbarastraat. Vanuit hier liep een spoorbaan richting Grasbroek, waar de steenfabriek was gevestigd.

Mogelijk zijn de keien van het wegkruis gevonden bij het winnen van zand.

Tip: zoek het jaartal bij het kruis.

Overigens....dit plekje, vroeger een plein, was zo'n beetje het economisch hart van Palemig. Wellicht doet deze term wat grotesk aan, maar de kleine gemeenschap Palemig, kende op deze plek twee kruideniers (Erkens en Vrouwenraets), een winkel in garens en handwerkartikelen én een ijzerwareenzaakje (beide van de gezusters Erkens), de smederij (Erkens) en, iets naar rechts (huisnummer 148), zelfs een slagerij (Lindelauf).

Verder vond op dit plein tot in de jaren '50 van de vorige eeuw de jaarlijkse kermis plaats. Een van de grootste in de hele streek (*naar toenmalige normen, uiteraard*). De attracties stonden zelfs tot in de wei waar nu de flat staat.

aan de voorkur. Sollicita-
ties aan bovengenoemd adres: Kapelle bij Goos - Tel. 281.

N.V. SPAERSTROOM,
Kapelle bij Goos - Tel. 281.

GROOTE KERMIS TE PALEMIG

AAN DEN RAND VAN HEERLEN.

Standplaats einde Meenenbroekerweg aan den Driesprong,
op Zai. 22, Zand. 24, Maand. 25, Dinsd. 26 en Woensd. 27 Oct.
Aanwezig diverse attracties o.a.: ELECTR. AUTO-CAROUS-
SEL - HANGPAARDJES-CAROUSSEL - ZWEEFMOLEN
MINIATUUR-AUTOBAAN - KINDERSCHIETTENT, ENZ.
Ouders van HEERLEN bezorgt uw kinderen eenige genoeg-
lijke uren, dus allen op naar Palemig. 7606

Minzaam aanbevelend:
DE GEZAMENLIJKE EXPLOITANTEN

We gaan weer naar de Sint Barbarastraat.

Dit deel van de Sint Barbarastraat heette voorheen de Zandstraat. U heeft al kunnen lezen waarom.

17

Ook hier weer bedrijvigheid: Op **huisnummer 135** de **kruidenierszaak** van de familie Dols (Palemigs eerste 'zelfbedieningszaak').

Thans bewoond door beeldend kunstenaar Rob Hanssen, bekend van expressieve schilderwerken.

18

Aan de overkant in pand **nummer 128**, de voormalige **kapperszaak** van Johan Aretz. Was je te klein dan werd een plank op de 'grote mensenstoel' gelegd en knippen maar! Je kon

kiezen tussen kort of nóg korter. En op woensdagmiddag kregen ouderen voorrang!

En even verderop twee voormalige cafépanden.

19

Sta even stil bij de **huisnummers 117** en (aan de overkant) **112**.

Vandaag de dag is het lastig voor te stellen dat zich jarenlang twee cafés mét bestaansrecht tegenover elkaar bevonden (het Trefpunt, eerst Bodelier (later

Joosten) en Theunissen, inclusief kegelbaan op houten palen.

En.....géén horeca zonder een warme hap. Rechts van huisnummer 121 bevond zich frituur Bremen. Een frietje in de jaren '70 was (omgerekend) 18 eurocent.

Op nummer 117 woont tegenwoordig beeldend kunstenaar Jan Hanssen, de ontwerper van de 'Bruk vaan Nepomuk' die we reeds passeerden. Jan Hanssen heeft een voorkeur voor het werken met Naamse- of 'blauwsteen'. Een ander prachtig werk van Jan is de muur die het Heerlense Wilhelminaplein siert. Op het bankje links voor het huis staat uitnodigend 'zet uch'.

20

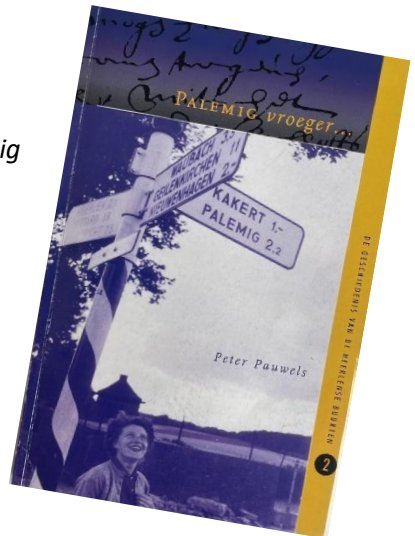
Langs een oeroude **eikenboom** komen we weer uit op het vertrekpunt. Helaas is de ernaast liggende, maar zeker zo markante, knot-es van dezelfde leeftijd enkele jaren geleden geveld.

We lopen even door en komen weer aan bij het pocketpark. Inmiddels ook al een stukje geschiedenis.

Einde wandeling

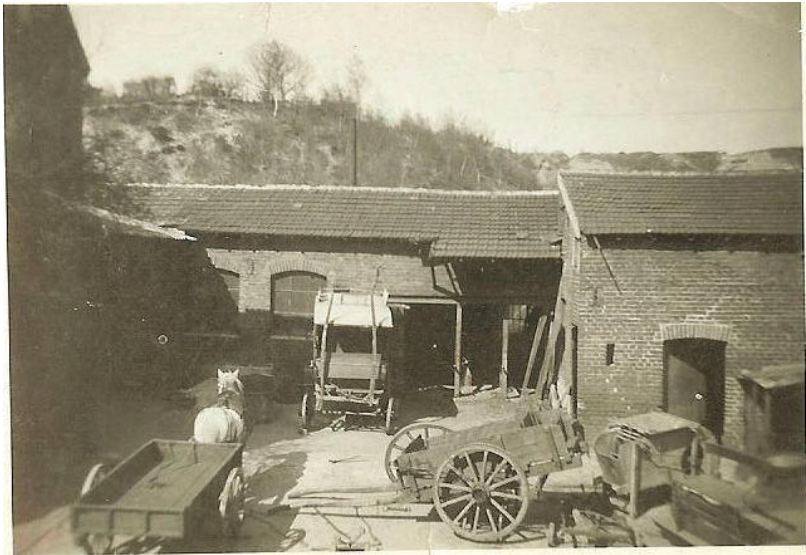
Nog veel meer over de geschiedenis van Palemig vindt u in dit mooie boek van Peter Pauwels.

*Verkrijgbaar bij Boekhandel
Van der Velden Van Dam op de
Promenade 153 in Heerlen,
of te bestellen via de webshop op
www.landvanherle.nl*

Nog enkele leuke plaatjes:

De Vivo op de
Kapelweg nr. 46

Smederij Erkens begin vorige eeuw. Hier zijn nog geen huizen boven op de Pleyweg. Hier is nog niet zo veel zand afgegraven.

Bekendmaking.
 Al degenen, welke verlangen **zand te halen** in den ZANDBERG te **PALEMICH**, dienen vooraf vergunning te vragen, ten kantore van de ondergeteekenden.
Bekers, Koten & Cie.,
Stoomsteenfabriek, Schram.
HEERLEN, 1 Oct. '94.

Waarschuwing.
 Zonder schriftelijke vergunning der ondergeteekenden, aanpachters, is het **verboden zand te halen** uit den zandberg te **Palemich**. Deze vergunning is steeds te verkrijgen aan de STEENFABRIEK.
Heerlen, November 1894.
Beckers, Koten & Co.

Winkel van
 Vrouwenraets
 beneden in de
 Palenbergstraat

